

KÖZMŰVELŐDÉS.

Az erdélyi róm. kath. irodalmi társulat heti közlönye.

MEGJELENIK MINDEN SZOMBATON.

<i>Előfizetsi díj:</i>	A társulat minden rendű tagjai a lapot tagdíjaikért kapják.	A lap szellemi részét illető cikkek a szer- kesztőségnek az előfizetsi pénzek a pénz- tárnoki — az esetleges reklamációk pedig a kiadóhivatalnak küldendők.
Égész évre ... .. 4 trt.	—	
Félévre .. .. 2 .	Kéziratokat nem adunk vissza.	
Negyedévre 1		

Vissza a kereszthez!

Nemzeti életünk ezer éves multjának alapját a keresztény civilizáció alkotásai képezik. A magyar diésőség napja fény sugarait eddig a szent kereszt tanából nyeré. — Midőn rettenetes veszedelmek — mondhatnám — végpusztulás fenyegeté a magyart és a megtévedetteknek átkos szövetsége az erkölcsi és társadalmi élet feldúlásával akará megmenteni a hazát: a szent keresztnek tana védé meg a nemzet életét. Ma is csak egy menekvés áll rendelkezésére az ünerejében elbizakodott magyar nemzetnek; csak úgy menekülhet a népek életét étemető örvény forgataga elől, ha visszatér a szent kereszt tanához.

A ki a történelemből tanulói tud, ki az elmúlt időknek fennmaradt jeleiből okulni óhajt, az könnyen belátja, hogy a nemzetek élete fölött dühöngő vész-zivatarokkal csak az a nép, az a nemzet küzdhet meg, mely a keresztnek szent tanát tiszteletben tartja és életelveit e tan elveivel összeegyeztetni tudja. Mert az igazi szabadság és alázatos engedelmesség, a valódi jog és méltányos kötelezettség a kereszt tanában birják alapjukat.

Ezen tan igazságot hirdet mindenkinek, a koronás királynak úgy, mint az alattvalóknak. E tan nélkül nem állhat fönn sem a vallási, sem az erkölcsi, sem a társadalmi, sem a politikai rend, mert hiányzik az a közszellem, mely az alkotmányos nemzet fiainak működését egy magasztos, felsőbb cél felé irányítani képes.

Avagy nem ezt bizonyítja-e a mai liberalizmus kora? Hisz mióta a nemzeti élet irányelveit nem a kereszt tanából meríti, azóta szétvált, szétbomlott minden, a mi Isten és a természet rendje szerint egytűvé tartozott. Jog és erkölcs, egyház és iskola, hit és tudomány szét vannak választva, mintoa csak nem ugyanazon isteni és természeti rend törvényének volnának alárendelve. Innen pedig önkényt következik, hogy a nemzet lelkében meggyöngül a hit világa és ezzel egyszersmind meglazul a trón iránt való szükséges bizalom s a nép, mely megveti a kereszt tanát, az alkotmá-

nyos élet romjaiból összehordott maglyán végezi szerencsétlen életét.

Tehát vissza a kereszthez! Vissza! hogy ne menjenek rajtunk teljesedésbe a nagy költő Shakespeare eme szavai:

„Mi halljuk ugyan a zivatar zúgását,
S még sem keresünk előle menhelyt!
S bár vitorlán kon dühöng már a szél,
Mi azokat még sem vonjuk be. Bizunk elveszünk.
(II. Ríkh. II. t.)“

Vissza a kereszthez! Mert — miként a keresztény civilizáció története igazolja, a keresztnek isteni vérral irt taná még a nemzet anyagi jólétének is mindig egyik legfőbb tényezőjét képezte. A pogány barbárság a munkát a gyalázat bélyegével illeté, mert azt csak rabszolgáival végeztete, azonban a kereszt tana a munkát megszentelé és mint a lelki nemesség eszközt minden embernek kötelességévé tevé. — A kereszt tana szelidíté meg a középkor barbár népeinek vad lelkületét, ez vevé ki a vérszomjas barefi kezéből az ártatlanok véreben oly gyakran fűrésztött acélt s helyébe adá a földmivelés, ipar, kereskedelem nemesítő munkáját, mely által az addig ellenséges különböző vérmérsékletű népek mint békés testvérek egymás mellett könnyen megférének. S mivel ez így volt a multban, bátran állítom, hogy nemzetünk anyagi jóléte csak akkor van biztos alapra fektetve, ha a munkát a kereszt tana szenteli meg, azaz ha a munkásnak szívében e szent tan kűrthatatlan gyökeret vert, ha lelke e tanért lángol, ha a lankadás pillanatában a keresztnek lábához borulva kér segílyt. Ellenkezőleg a kislelkűség, a kétségbeesés vesz erőt rajta és az anarchia nemzetölő pusztításának lesz vérszomjázó hitvány bérenee.

Vissza a kereszthez! Erre tanit hazánk kilenc százados története. A diéső erények, melyek a multban oly nagygyá tették a magyart, itt termettek a kereszt tövében, innen lővelék sugarakat az édes hazára. Csak addig vala igazán nemes a magyar, csak addig lehetett büszke ősei multjára a család, csak addig álla szilárd alapon a társadalom, míg életének fő jellemvonását a kereszt tisztelete képezé. Szeretet és igazságosság, önuralom és mértékletesség s általában

mindaz, mi az egyének szeplőtlen jellemet biztosít, a családi szentély tisztelgetését épségben tartja és az ország jólétét előmozdítja - nemzeti múltunk tanúsága szerint a kereszt tanában van létvé.

Allami életünk szellemét ezelőtt e tan irányítja s ha most eldobjuk ez alapot, nemzeti önállóságunkat kockáztatjuk, mert akkor távol esünk amaz éltető forrástól, a honnan az ezeréves Magyarország életének alapelveit és áldásos intézményeit nyerte. A kereszt tana nélkül az állam már nem öre a polgárok szabadságának, nem tudja ápolni a közös jólétet, mivel ennek fundamentumát, a polgári erények termékeny talaját nélkülözi.

Az oly nagyon keresett állami mindenhatóság, mely képzelt föltétlen jogai alapján beavatkozik a polgárok vallás-erkölcsi életének rendezésébe, okvetlenül megsemmisíti a szabadságot és az abszolutizmus átkos igájába hajtja a népet, mely emberi méltóságától megfosztottan nyomorog és sir a kérlelhetlen és irgalom nélküli uralom alatt.

A modern állambölelet üres tényleg semmit mondó hangzatos jelszók batása által akarja megnyugtanni a lelki béke után sóvárgó nyugtalan kedélyeket. De hasztalan! Pusztá szavakkal boldogságot adni csak Isten tud, az embernek tettekre van szüksége még pedig hősiés, önfeláldozó tettekre. S valjon erre mi képesít? Azon erő, mely egyedül a kereszt tanából meríthető.

Tehát vissza a kereszthez! Mert az elmúlt idők dicsugarai csak úgy ragyogják be az új ezredébe jutott magyarnak hazáját, ha azoknak tényét a kereszt tana adja; ellenkezőleg elvesznek a nemzet egére jövő vész-felhők között és az ősei erényét meggyalázó nemzet sírjára sem lüvelhetnek alá. Nem, mert népek élete, nemzetek története biztonyítja, hogy sem alkotmányos államok, sem abszolutisztikus birodalmak fönn nem állhatnak, ha az erényt, mely a társadalmi jólétnak fenntartó eleme, nélkülözik.

Ezért mondja dr. Válder Gyula oly szépen: „Járjuk be a világ összes népeit, kérdezzük meg a történelem külföldi korszakait, tudakozódjunk akár Izland akár Ceylon jakóinál, mindig és mindenütt azon választ fogjuk nyerni, hogy a nemzetek anyagi jólétét, szellemi emelkedését és nagyságát az erény határozta meg és hogy azon országok állottak fönn leghosszabb időig, melyekben az erény uralkodott.“ (Sz. István-napi szentbeszéd 1894.) Az erény állandó gyakorlatára pedig csak a kereszt tana készítet. Hisz csak midőn szívében hordozá nemzetünk az ionen folyó törvényeket és az erény virágai ékíték Pannonia virágos kertjét: csak akkor rázható le az átkos szolgaság rablincseit, csak akkor vala hazánk a honfi-szabadság és nemzeti dicsőség országa. Ezért tehát vissza a kereszthez! nemzeti létünk éltető forrásához, mert csak addig áll hazánk, míg a

keresztnek dicsétnye sugárik reánk; de mindjárt elvesztünk, mihelyt nem a kereszt lesz a mi védelmünk.

Kovács Mihály.

Felség-folyamodványa

az erdélyi róm. kat. Státusnak a magyarországi kat. egyház autonómiaja érdekében*.)

Császári és Apostoli Királyi Felség!

Legkegyelmesebb Urunk, Királyunk!

Az erdélyi római katolikus Státus már évszázak óta teljesíti magyar bafafias és katolikus vallásos kötelességeit az egyház világi vonatkozású közügyeinek intézésében. E hosszú idő alatt meggyőző tanúságot tévén arról, hogy a világi elemnek e közügyek intézésébe való bevonása az egyházat nehéz napokban támogatni, az összetartozás érzetét minden időkben emelni és a hazafias és vallásos kultúra ápolásával az állam polgáraiban a Trón és Haza iránt való hűséget öregbíteni alkalmas is, képes is.

Tudatában az egyházi autonómia az áldásos és magas hivatásának, mindig hálás szível gondolunk Császári és Apostoli Királyi Felségednek legmagasabb kegyelmére, a melylyel nekünk, az erdélyi részek római katolikus hiveinek, ősi önkormányzatunkat új életre kelteni és megerősíteni, a többi Magyarországi katolikus hiveinek pedig már huszonnöve évvel ezelőtt az önkormányzati szervezkedést lehetővé tenni méltóztatott.

Az azóta lefolyt éveknek minden napja arról győzött meg, hogy a mi nekünk egyházi önkormányzatunk révén üdvös és hasznos vala, az üdvös és hasznos lesz Magyarország összes katolikus hiveinek is, s hogy most, Felségednek büles és áldást osztó uralkodása alatt, az állami és társadalmi béke napjaiban van az ideje, hogy megszerezzük katolikus társadalmunknak, a mely a Királyi Trónnak és a Magyar Hazának mindekor leghűségesebb támasza volt és lesz, azt a biztos szervezetet, a mely a katolikus társadalmat fömöríteni, erősíteni, s hazafias és vallásos kötelességei teljesítésére balforsban és válságos időkben is alkalmassá tenni képes leend.

Császári és Apostoli Királyi Felségednek magyar kormányja ugyan a közelmúltban is biztató ígéretet tett az országos magyar katolikus autonómia megalakítására, de mi a szeretet és érdeklődés aggodalmával látjuk eltelni a napokat, a melyeket a jó Isten munkára rendelt a nélkül, hogy a katolikus autonómia megalkotásának nagy munkája megkezdett volna.

Ez a hazafias aggódo érdeklődés és a hitbeli testvéri szeretet készíti az erdélyi római katolikus Státust és annak megbízásából az igazgatótanácsot, hogy Császári és Apostoli

*.) Azon előterjesztésben, melyet az igazgatótanács az erdélyi róm. kat. status autonómiaának érdekében az ideai rendkívüli statusgyűlés elé tett és a melyet lapunk 33. számában közöltünk, valamint azon átiratban, melyet a statusgyűlés alapján az idézett előterjesztés a herceg-prímáshoz intézett, hivatkozás történik azon felségfolyamodványra melyet az igazgatótanács az 1896 évi statusgyűlés jegyzőkönyvének VI. pontja alatt toglalt határozat alapján ö cs. és ap. kir. Felségéhez terjesztett. Ezen folyamodványról a maga egészében a nagy közönségnek eddig nem volt tudomása. Most azonban a rátrótté sokszori hivatkozás után célszerűnek véljük azt egész terjedelmében szöveg szerint közölni.

Királyi Felséged Trónjának zsámolyához járuljunk és mint Koronás Királyunktól és Legfőbb Kegynunktól bizalomteljesen kérjük, hogy sokféle uralkodói gondjai között leghűségesebb magyar katolikus alattvalóinak közös óhajtasáról megemlékezni és az országos magyar katolikus autonómiát hatalmas királyi szavával legkegyelmesebben megerementeni méltóztatssék.

Kolozsvár, 1897. évi Bőjtmas hava 15-ik napján.

Császári és Apostoli Királyi Felségednek legalázatosabb szolgálai:

Az erdélyi római katolikus Sántus igazgatótanácsa.

A türkösi róm. kat. plebánia története.*)

— Adatok egyházmegyénk történetéhez. —
Itta: *Tózsér László.*
(Folyt.)

II. A mostani türkösi plebánia.

A mostani türkösi plebánia, mint ilyen, csak 1755-ben alapított Báro Sztoyka akkori erdélyi püspök által¹⁾; mert a hétfalusi régi szent Mihály-egyház a reformacio által luth. Mihály-egyházá lett; csángó hívei pedig földesurai, a brassói szászok erőszakoskodása, nyomása és vallási kényszere alatt lutheránusokká lettek s azok ma is.

Hogy e reformálás erőszakos munkája a szászok által miképen hajtott végre, azt elég szelid vonásokban megismerhetjük Orbán Balázs báró következő leírásából: „A szászok a lutheranizmust szász nemzeti vallássá tevén, ezt a tizfalusiakra²⁾ is ráerőszakolták s beolvasztási terveik eszközeivé törpítették le. — Midőn 1544. táján Honterus, a reformacionak ezen nagy apostola (?.. nouo!) Erdélyben s nevezetesen Brassóban hirdetni kezdte Luther tisztult vallását, az nemcsak a Barcaságon terjedt el, hanem azt a szomszédos Székelyföld s nemcsak a vármegyei magyarság is elfogadta. — 1555-től kezdve, a midőn Kálmánchai Márton debreceni lelkész Kálmán hitelvitel bővebben kifejté, az erdélyi magyarság, székelység és tizfalusiak, valamint a szászok közül is igen sokkan fölvettek azt elannyira, hogy Brassóban is sokáig helvét hitű papok voltak, sőt azt a szászok közt egész káptalanok vallották.³⁾ Határozottan helvét hitűek voltak a tizfalu magyar lakói, azok mint ilyenek a kálvinista püspök alatt állottak, és a szomszédos Bodola, Nyén és Márkossal egyházkerületileg a sepsi tractushoz voltak beosztva⁴⁾; később azonban, a midőn a töresvári vár elzlogosítása és eladásával e szegény nép Brassó alá került, annak ügy politikai, mint vallási elnyomatása fogantatosított; Brassó nem elégedett meg e nép lenyűgözésével, hanem a Barcán csekély számban levő szászok létszámát növelendő, ezen nép eluemetesítését feladatául tűzte ki. Erre nézve első lépésnek tekintette a tizfalusiaknak lutheránussá tételét; azonban ezen tervük kivitelében nagy akadály volt az, hogy a tizfalusiak papjai a reformatus iskolákban növekedvén, on-

nan magyar műveltséget, magyar szellemet s a magyar nemzetiséget védő helvét hűhez való ragaszkodást vittek magukkal e nép körébe s csepegtettek annak főgékony szívébe. Első teendő volt tehát a brassóiak részéről a papok megayerése; egy némelynél ez sikerült is, de legnagyobb része minden vesztegetés és csábításnak ellentállott, az illyeket aztán Brassó — főleg azután, hogy a töresvári vár örkös átvételével (melyhez a hétfalu is tartozott) szabadabb kezet nyert — megfosztotta egyházaiktól, bebörtönöztette és elűzte, a mint az 1646-ban Böszörményi Jánossal, 1668-ban Krizbai Tamással s azután másokkal is történt. Ily módon s az áttérőknek engedett kedvezmények által az ágostai hitvallás gyökeret vert a tizfalusiak között. . . . . Ekkortájt Szelei György előbb töresvári iródeák, azután brassói iskolamester, később csernátfalusi, végre brassói lelkész és három fia által a tizfalu magyarsága áttérített a lutheránus vallásra. Ekként lett e nép lutheránussá s papjait a brassai szász főpap káplánjának lenni állítván, azok kinevezése s elmozdítása is e főpaptól függött; a főpap aztán leginkább szász nemzetiségű papokkal rakta meg a magyar ekklesiákat, vagy ha magyar nemzetiségű papot tett is néha kénytelenségből, választása csak olyakra esett, a kiknek vak engedelmességéről és a szász érdekek előmozdítására való közreműködéséről előre biztosítva volt. Ezt leginkább a szász iskolában való neveltetés és a szász pap-leányokkal való egybeházasítás által érték el.⁵⁾

Hogy azután mi történt a luth. csángókkal, egyházaikkal és papjaikkal, az nem tartozik a hétfalusi kat. egyház történetéhez. A jelenlegi türkösi, tulajdonképen hétfalusi róm. kat. egyház legfőlebb csak azzal valódihatja a luth. hétfalusi egyházakat, hogy csernátfalvi régi szent Mihály-egyházát mi címen foglalta le magának, mely ma oly alkalmas központi temploma lehetne a hétfalusi katolikusoknak, hisz ez esetben most nem kellene egy központi új templom építési nehézségével küzdeniök. A türkösi, jobban mondva, hétfalusi plebános most szintén csak kérdezheti szerény jövedelme mellett a gazdag hétfalusi luth. lelkészeket, hogy a régi szent Mihály-egyház plebánosának járó dezmát stb. mi-féle címen foglalták le maguknak, hogy azon plebánosnak egyedüli törvényes utódja a türkösi plebános még egy utolsó krajeárnyi dezmaváltságot se kapjon belőle, melyből pedig most minden évben a csernátfalvi és türkösi luth. „kollega“ 444 frtot, az apácai 927 frtot, a krizbai 953 frtot, az ujfalusi 1161 frtot kap dezmakárpótlás fejében.⁶⁾ A türkösi, helyesebben hétfalusi plebános Brassó városától is számon kérhetné, hogy a régi szent Mihály-egyház plebánosát megillető korcsmalás, dezma is széna-váltságjogot mi jogon foglaltatta le annyira, hogy úrbéri kárpótlás címen 144706 frt. 20 kr. tőkét, 79588 frt. 20 kr. kamatot, 94970 frt 12 kr. tízedtőkét, 27507 frt. 48 kr. kamatot, össz. 346772 frt. 09 kr. kapjon az államtól az 1854. jún. 21-én kelt úrbéri nyílt parancs értelmében⁷⁾ s ezek váltsága fejében jelealeg csak évi 84 frtot fizessen a türkösi róm. kat. lelkésznek.

Hogy a reformacio előtt mennyi dezmát kaphatott a

* Lásd Közművelődés 1897. évf. I. sz.
1 Decr. dd. 12 Sept. 1755. Eppi L. B. Sigism. Sztoyka, melyet később egész terjedelmében közölök.
2 Tizfalu: Bäcsfalva, Türkös, Csernátfalu, Hosszafalu, Tatrang, Püfkeresz Zajzon (Hétfalu), Krizba, Apáca, Ujfalu.
3 Lásd Bod Péter és Hanerás Hist. Eccl. 363. lapját.
4 Bodola és Nyén s Márkos továbbra is helvét hitűek maradtak, mert a bédresaládnak adományoztatván a szászok vallási nyomásától mentek maradtak.

5 Orbán Balázs: A barcasági 10 magyar falu leírása c. 28-29. lapján.
6 Id. m. 30. lapján.
7 Orbán B. id. m. 27. lapja

régi szent Mihály-egyház plebánosa, azt biztosan megállapítani adatok hiányában nem tudom. Beke kanonok úr „Az erdélyi egyházmegye képe a XIV. század elején“ e jeles munkájában⁸) is kutattam, de ott az egyháznak semmi nyomára nem akadtam, mert abban az időben nem az erdélyi püspöki megyéhez, hanem a Milkoviai püspökséghez tartozott. Az 1778. évi Conscriptóban erre néve a következőket olvashatni: „Inquisitum cumpertumque existit, parochum catholicum ante videlicet angustanum reformationem in possessione decimarum fuisse, usu vero doceri, eas septem pagorum decimas secundum mediocrem fertilitatis calculum Rf. 2500 aestimatas a Domino terrestri suos in fines tam profanos, tam vero in ministros Augustinos pro arbitrio, ex eo tempore dispensari, quo civitas Coronensis dominium Töresvár, Krizba et Apáca, ad quod septem quoque pertinent, juxta cambiales litteras in possessione numerat.“⁹) E szerint tehát a reformatió előtt a dézma körülbelül 2500 rajn. forint értékű volt évenként.

Ha Brassó neves városa földesúri címen Töresvár meg szerzésével hozzájutott a 7 falú köresmalás, malom- és egyéb regale jogához s e címeken anyai váltságdíjat kapott, sőt a türkösi plebános enemi jogait is megszerezte: nem önként következnek e mindezekből, hogy a város a türkösi (vagy szent Mihály-egyház) plebánia kegyurává is lett, mert a földesurasággal nemesak jogok, hanem köteleességek is jarnak egy plebániával szemben.

Ezekről különben később egy külön cím alatt.

(Folyt. köv.)

Szatmári eseperek és plebánosok Erdély régi egyháztörténelmében.

Irta: Kovács György.

A reformatió előtt — mint tudjuk — a királyföldi — szászok által lakott — 14 dékánsgon kívül 13 főesperességgel szerepelt az erdélyi püspöki megye. Ez utóbbiak voltak: fehérvári, dobokai, hunyadi, kézdí, kolosi, krasznai, küküllői, ózdi, thelegdi, tordai, ugoebai, szatmári és szolnoki. Ezen főesperességek között a szatmári is (Archidiaconatus de Zathmár) igen tekintélyes levén esperesi és papjaiban, a rendelkezésem alatt álló adatok alapján emezokről következőket jegyzem össze:

A Memoria episcopatus et episcoporum Transsilvaniae című mű szatmári ismert főesperesekről következőket tünteti elénk: Bulchu mestert (1328—1342), Bricciast (1383—1388), Möricot (1398), Wárady Lászlót (1444—1462) tiszteendő Pál urat (1505), tiszteendő Zengyeli Ferenc urat (1545 és Fábíus Györgyöt (1549). Emellett munka szerint emez esperességek már a XIII. században, tehát a magyar egyház harmadik századában mint létezők szerepelnek.

A szatmári főesperesek közül Bulchu, mint az erdélyi püspöki megye kanonokja 1342-ben a Tordán tartott gyűléseken szerepelt. Ezen Bulchu a főesperességért fizetett 45

⁸ Beke Antal: Az erdélyi egyházmegye képe a XIV. század elején 1894.

⁹ Act. epp. n. 566 1778. és Schematismus pro a. 1882.

garast, pro medietate canonice marcam grossorem, 72 garast számítva egy márkába. (Schem. Szathmariensis p. 7-8.)

1349-ben egy Bluchar nevezetű szatmári alesperes mellett felemlitek János (nemphy) németi plebános is, ki András erdélyi püspök generalis vikarius (de juxta Meszes) gyanánt viselkedik egy végrendekezésknél. (Szirmay Szathmár-megye tört. II. kötet 203 lap). Ezen névre a Memoria Episcopatus Trans. írója⁸) sem a fehérvári, sem a meszesi — másnant tsnádi vikariusok között nem akadunk, tehát újabb történelmi adalék.

1373—1374 körül Sudor (Czudar, Zndor) Imre volt szatmári plebános. Később azonban már szatmár (de Zathmár) főesperes is, lesz mint igazolják ezek: Archidiaconatu de Zathmár in ecclesia Albensi Transsilvaniae diocesis vacante ex eo, quod Emericus Sudor praeposituram ecclesiae Colocensis est pacifice assecutus. fuit provimus Stephano Joannis de Lippa

Telhat, ha a szatmári főesperesi szék Sudor Imre távozásával megüresedik, világos, hogy ő eme széket bírta is. A kalocsai prépostságból majd a székesfehérváriba helyeztetik át. Ezen Sudor Imre vérségi kötelékben állott Sudor Péter kuriai bíróval, kinek révén Ecor és Apaty-féle birtokok a Sudor-testvérek: István, Mihály és Gergelyre, valamint a fehérvári egyház (albensis ecclesia) örökonokja János és prepostja imrére szálltak. (Schem. Szath. 1893. p. 9-10.) Eszerint tehát Sudor Imre erdélyi prépost is volt, habár régi prepostjaink között nincs róla említés. Így ez is új adat. Nem valószínűtlen, hogy ez azon Sudor, alias Cudar, Zndor) Imre is, ki mint Erdély 23-ik püspöke ismeretes már előbb Nagy Lajos alatt. Vöröss Oroszország kormányzója és egri püspök is levén, honnan Erdélybe jövén. e megye élén püspökösködik 1386—1389. In capella Virginis Dolorosae exuviae quiescunt. (Memoria Episcopatus Trans.)

Magyánk régi szatmári főesperesei közül ismeretere jutottam néhány alesperes-vicedeánnak is. Ezek némelyike az egyházi társadalmon kívül állást vívott ki magának

Ilyenekül Szirmay Antal említett műve után ide jegezhetem a következőket.

Gábor alesperes	—	—	—	1216-ban.
Miklós	„	—	—	1217-ben.
Eltmán	„	—	—	1226-ban.
Egyed	„	—	—	1247-ben V. István király feleségének Erzsébetnek káplánja.

János mester alesperes V. Istvánnak udvari papja.

Péter 1308-ban plebános.

János (szathmár)-németi plebános 1349-ben, egyttal alesperes — és mint fentebb látók vikarius is de juxta Meszes. Ugyanezen évben Szathmárból ismeretes egy Bluchar nevű plebános is, mely körülmény a mellett bizonyít, hogy Szathmár-Németi már akkor tekintélyes plebániák voltak külön plebánosa levén Szathmárnak és Ném-tinek is, mert régen úgy egyháziilag, mint politikailag is kalón szereplő és külön ajkú hit- és politikai közönséget képeztek. Szathmárt és időkben magyarok — Németit németek népesítik. E ket-tőnek összeolvadásától lett Szathmár-Németi.

Az alesperesek (vice decanok) úgy látszik egy időben a szászvárosi decánnak voltak alárendelve, mert II. András király intézkedik, hogy a szathmáriak „papot a micodást akarunk az ő szentgyűlézükben tarthassanak, a ki a szászvárosi Espereseknek hatalmától — a dézmával együtt, mely az ő helyiségjékből bejövendő — kiréve légyen és az ő állapotjoknak és szabadságoknak nagyobb óvására tiszteendő Reinhold erdélyi püspök is reá állott. (Szathmár-megye tört. Szirmay A. 145. l. II. r.)

Megemlítem azt is, hogy 1465-ben a „gyulafehérvári káptalan Németi (Szathmár) városának lakosaival megalkudott, hogy szüretkor 24 hordó bort dézmál adgyanak.“ (u. o. 154. l.)

Mindezekben nemesak a régi szatmári főesperesség egyes főesperesi- és alespereseiről tevék említést, hanem

Szatmár-Németinek a régi időkben az erdélyi püspökséghez tartozandósága is világos

A 15-ik század kezdetén Szatmárt az esztergomi érsek hatósága alá veti ugyan IX. Bonifác. Ez azonban csak ideiglenesség volt, mert e város a reformációig az erdélyi püspököt vallotta urának. Csak 1556-ban Bornamissa (Abstemius) Pál püspökünk kiűzetése után következett be a végleges szakadás — illetve az erdélyi püspökséghez tartozott szatmári főesperesség letűnése az események színpadjáról. Ezután a város s így környéke is időközönként tartozott a nagyváradi (1636), majd pedig az egri püspökséghez, míg nem 1687-ben a törökök Egerből végkép kiűzetve s e püspökség visszállítatva, ezt tekintette egyházi főhatóságául. Míg Aztán 1804-ben 12 esperesi kerülettel egyetemben az egyház megyéből kiszakított s egy újabb püspökségnek (Dioecesis Szatmáriensis) — ada címet és székhelyet. (Schem. Dioec. Szatb. p. 10—11 A 33.)

KISEBB KÖZLEMÉNYEK.

A „katekizmus” és a tanító.

Süller István.*

A közpályán működő egyének elengedhetetlen kötelessége, hogy állásának magaslatára emelkedjek, hogy hivatásából kifolyó kötelességeit a közjó előmozdítására sikeresen oldhassa meg.

Ha ez általában áll, mennyivel inkább áll egy tanítóra nézve, ki a társadalmi élet minden rétegével, a kisebbektől a nagyobbakig összeköttetésben van, és így tudományosan képzet általános ismeretei, műveltsége s állása alapján mintegy központja lévén a társadalmi életnek, kell hogy finom modora, társadalmi megnyerő előékenysége által irányítója, vezetője legyen a közszellemnek. Ezt természetesen csak úgy érhetjük el, ha tekintve állásunk fontosságát s annak sok oldalú kiágazásait, minden erőnkkel arra törekedünk, hogy annak méltó hordozói lehessünk. Igen, uraim, mert mint mondani szokták: a tudomány hatalom. . . „de a hatalomnak egy feltétele volt és lesz mindig és ez az, hogy el ne szakitassék azon erkölcsi ész és természetfölötti alaptól, melyen az élet nyugszik.” Schlauch L. Ezen azért, hogy közhasznú tevékenységünk a nemzet boldogító kincsévé lehessen, soha sem szabad a reális tudományok mellett azon morális alapról sem megfélemlenünk, a melyen a nemzetek élete legbiztosabban nyugszik.

Nagyon sokan vannak, kik minden törekvésüket az ész kiművelésére fordítják, de később maguk megborznak a káros következményeitől, tapasztalva működésük áldástalan romboló hatását. Igen, mert az élet bizonyítja, „a tudomány nem ignorálhatja az életnek legtöbb életető erejét, legbiztosabb alapját az erkölcsöt és annak legfőbb szankcioját a valást” Sch. L. — Mily visszatetsző, természetellenes eljárás tehát, midőn látjuk, hogy a közélet férfiai, mintegy affektálva a bitetlenséget, mindent megmételjez maga körül.

Pedig azok közül, akik bitetlenséggel, vagy atheizmus-sal kérkednek, alig van néhány, aki saját szorgalma, fáradságos tanulmánya és vizsgálódása után lett azzá, — a legnagyobb rész csak szajkózza azt, a mit másoktól hallott.” Sch. L.

Azért azt hiszem, uraim, becses türelmükre számíthatok

*E megnyitó beszédet tartotta a máj 10. tanítói gyűlésen, Korondon.

ha minket közelebbről érdeklő dologról a „Katekizmus és a tanító” című tételről kívánok röviden szólni.

A „Katekizmus” elnevezés a kereszténység első századaiból származik, mikor is a gyermekek megkeresztelése elhalasztottat serdültebb korukig; avagy midőn a felnőt pogányok vagy zsidók akartak keresztények lenni, mielőbb megkereszteltettek volna hosszabb előkészítő oktatásban részesültek. Az ily előkészülők catechumenoknak, hittanulóknak, az előkészítő „catechetanok” a hit elemeinek előadása „catechizmusok” nevezetett, a mely elnevezés maig is fennáll jelentvén azon bonyvet, melyben a kat. hit- és erkölcs tan röviden foglaltatik.

Ezen kis könyvecskének nevelői képességét, nemesítő hatását mindenik századon keresztül elismerték és az intéző körök az iskolákban kötelező tantárggyá tették.

Országos törvényeink is intézkednek e fölött s nevezetesen az 1868. évi XXXVIII. t. c. 57. §. így szól: „A községi elemi népiskolákban minden hitfelekezeti gyermekei járhatván, hveik hit- és erkölcs tan oktatásáról az illető hitfelekezetek tartoznak gondoskodni.” Ez igaz első sorban. a községi iskolákra szól, de azért van eset rá, hogy más ugynevezett felekezeti tanítók is „vagy kicsinybe veszik, vagy éppen könnyedén oda dobják, hogy ez a papok dolga. Minden esetre nagyon szerencsés az az iskola, hol rendszeresített hitelemzők vannak, mert ott bizonyára mind alkalig, mind anyagilag a hitelemzés magasabb színű áll, és az annyira elvont hittételek, nehéz fogalmak könnyebben út találnak a gyenge gyermeki szívekbe.

De a mi sajátos viszonyaink között, különösen ott a hol egy terjedelmes plébánia több iskolával csakis egy lelkész gondozására van bízva, megtörténhetik, hogy a plébános elfoglaltsága miatt nem mindig képes a rendes hittanórákat betartani. Ilyenkor, uraim, az önök jóakaró oadaód kézsége kell hogy közreműködjék a szent ügy érdekében. Külömben is ránk kat. tanítókra nézve a un. püspöki kar utasítása az irányadó. Nagyon szépen mondja e rendszabály ide vonatkozó része, hogy „nincs fontosabb dolog az emberre nézve, mint végcélja, és erre őt a hit vezérli; sőt a polgári élet céljainak elérésére szolgáló ismeretek is csak úgy válnak az embernek valódi javára, ha azok értéke a hitnek világánál tartóztatik meg, és ha azok által végcéljához elősegítettik.” Miután az utasítás előadja, hogy a hitelemző és tanító együttes munkásságától függ az eredmény, gy folytatja: „Miért is a tanítónak kötelessége a hitelemző oktatása alkalmával a gyermekekre felügyelői és jelenléte által a nittan tárgya iránt érdeklődését tanusítva, azoknak a vallásosságban jó példát adni. Szükséges a tanítónak a hitelemző előadása alatt jelen lenni azért is, hogy azon esetben, ha a lelkész hivatalában előfordulható halasztatlan teendői miatt a rendes órában nem jelenhetoék meg, a tanító képes legyen a hittani leckét is megtartani és az emléztetés alkalmával az egyház szelleme és útmutatása szerint működni.

Ezen legelső és legfontosabb tantárgy kezelésében azon eljárás lesz követendő és a lecke-órak akként osztandók be, hogy az előirt idő egyik részében a hitelemző a tananyagot kellően megmagyarázva előadja, másik részében a tanító a megmagyarázott tananyagot beemlézteti és kikérdegeti.

Ime, uraim, ezen utasításban, teendőink elővannak írva

Felelősségteljes fontos feladat vár mind a hitelemző mind a tanítóra, hogy ezen legelső és annyira életbevágó tantárgyat sikerrel taníthassák. Vannak egyesek, kik hosszas működésük alatt e téren is gyakorlatot szereztek maguknak, de mivel magasabb hittani kiképzésben nem részesültek, és különösen kezdő tanítók a hittani tételek mélyebb magyarázatába nem bocsátkozhatnak, legfőképpen egyes nehezebb szavak, elvont fogalmak mondattani értelmezését adhatják.

Mint hogy a hittan tanítás célja a szívképzés, a vallásosság és az isteni félelem, legfőbb törekvésünk od irányuljon, hogy a kinyilatkoztatott igazságok, a kat. anyaszentegyhézhöz eszaktkozhatlan lekintélyének értelmezése szerint, úgy előtünk mint a gyermekek előtt, értelmi felfogásukhoz mérten, világosak legyenek, azok szívérzelmeit átjárják, hogy így minden eselekedeteiket aszerint intézzék.

Erre nézve a legelső kellék az igazságok megértése, tehát fődolog a tárgy szakszerű magyarázata, és pedig annyira, hogy a kikérdezőkor a gyermekek feleletei bár különböző alakban tegyék is, inkább az őktel fogásuk, mint a beemléztetés eredménye legyen.

Lehet talán egyes feleleteket könnyen betanítani, de ezzel kizárólag célt nem érünk, sőt mint Talabér is megjegyzi: „Kartékony mert az emlékezeten kívül semmi más erő nem műveltetik s még az emlékezet is fülterhelhetik. — Hogy a hitelemzés célját érje, szükséges a közlő és kikérdező alakot párosítva helyesen alkalmazni, rövid magyarázat után a kikérdezt megtenni, s előadás közben a kate egyes szavait, kifejezéseit megemlíteni, hogy így a tanulók mintegy észrevétlenül a feleletek egyes kitételeit megtanulják, s így az előirt biblia-történeti tananyaggal párhuzamban a gyermekek előtt ismeretlen, nehezen felfogható dolgok világossá, könnyebben felfoghatóká lesznek.

A tanító pedig ezeket figyelemmel kísérve, magának tájékozottságot szerez, s így képes lesz szükség esetén a lecke órát megtartani s a kikérdezt helyesen alkalmazni a mi szintén lényeges, mert mint mondani szokás, a jó kikérdezt még a hiányos előadást is pótolja. Ha valahol, különösen itt kell a nevelés arany szabályait szemünk előtt tartani, hogy t. i. törekedni kell a gépiest is szellemképzővé s így minden tanítást lényegesen nevelővé tenni.

Mint hogy a tanító szelleme, egyénisége az iskola milyenségének kinyomata, fokmérője én részemről tekintve a mi viszonyainkat nem óhajtanám, hogy a tanító csak is kizárólag a törvény által előirt realis tárgyakkal foglalkozzék. hanem a szükséghez mérten a tanítással is, mint a vallás-erkölcsös nevelés legbiztosabb alapjával, a mi gyakorlatban úgy is van. Igen, hisz ez úgy szólva velünk született, mintegy természetüli tulajdonságunk, s a nm. püspöki kar, utasítása szerint kötelességünk is. Vannak uraim, tanítók, mint a tapasztalat igazolja, akik óhajtván óhajtvák, hogy a lelkész kötelességszerűen a hitelemzést rendesen végezze mások ellenben úgy vélekednek, hogy a lelkész vagy egészen tanítsa, vagy kizárólag rájuk bizza, mert mint mondják, ez tekintélyüknek derogál. Mindenesetre ez előbbiekt elismerik a tárgy fontosságát, és szükségesnek látják, hogy az emberi életre s így a nagy társadalomra oly nagy befolyással bíró tárgy minden oldalról megvilágosítsassék s annak nemesítő hatása észrevehető legyen, miáltal magasztos nevelői hivatásukat felfogva helyesen járnak el, az utóbbiak pe-

dig, mert talán maguk sem érzik a vallás-erkölcsös nevelés szükségességét s így annál kevésbé törekednek annak megvalósítására, csak bátrányára, kárára vannak kötelességszerű nemes feladatuk helyes megoldásának.

Azért t. uraim! törekedjünk egyesített erővel, szent lelkesedéssel s odaadó készséggel e téren is nevelői hivatásunk magaslatára emelkedve kötelességeinket hiven teljesíteni. Hisz oly szépen monlja Gesson: „Lehet e valamj jobb, mint a kisdetek elméjét, az egyház kertjének ezen épen nem méltatlan részét beültetni és öntözgetni“ s ezzel az úr Jézus nevében mai gyűlésünket megnyitom.

Szabályzat.

A dadogók és hebegők tanfolyamai számára.

1. §. A dadogók és hebegők gyógytanfolyamainak feladata az, hogy a beszédhibákban szenvedő tanuló ifjúságnak alkalmat és módot nyújtsanak hibátlau és jó kiejtés megtanulására. Az ily tanfolyamok vezetői, feloltt beszéd-fogyatékosoknak csak magánórákat adhatnak.

2. §. Tanfolyamon vezetőül csakis oly tanárok, tanítók vagy tanítónők alkalmazhatók, a kik dadogók és hebegők oktatására képesítő oklevéllel bírnak.

3. §. A tanfolyamok lehetőleg úgy szervezendők, hogy azokon egy vagy több hasonló tanintézet beszéd-fogyatékos növendékei csoportosíthatók legyenek. Eszerint p. o. középiskolai tanulók csak abban az esetben osztandók be egy népiskolai tanulók számára rendezett tanfolyamra, avagy megfordítva, ha nem jelentkeznek oly számú középiskolai illetőleg népiskolai tanuló, hogy számukra külön-külön tanfolyam volna nyitható.

4. §. Az oly kézségekb, a hol csak egy tanfolyam állítható fel, törekedjék arra az iskolai hatóság, hogy a beszéd-fogyatékos tanulók lehetőleg egy központi iskolába járjanak és lehetőleg azon tanító (tanítónő, tanár), osztályába osztassanak be, ki a tanfolyam vezetésével bizatik meg.

5. §. A tanfolyamok úgy szervezendők, hogy egy-egy tanfolyam egyhuzamban megszakítás nélkül és naponként (vasár- és ünnepnapokat sem véve ki) legalább egy egész órát számítva legkevesebb öt hónapra át tartson. A jelentkezők számától függ, hogy tanévenként egy vagy két tanfolyam rendezhető-e, a szükséghez képest az első tanfolyamot szeptember-január, a másodikat február-junius hónapokban lesz célszerű megtartani. Igen ajánlatos továbbá, hogy ott, a hol azt a helyi viszonyok megengedik, az első tanfolyamot már augusztus hó elején nyissák meg, a másodikat pedig csak július hó végén fejezzék be — mivel a szüneti hónapokban úgy a tanítónak (tanárnak) mint a tanulóknak több szabad idejük marad.

6. §. Egy-egy tanfolyamra legfeljebb tízenkét beszéd-fogyatékos osztandó be, mert ennél nagyobb számú dadogónak és hebegőnek egyszerre való oktatása a tanfolyam sikerét tenné köckára.

7. §. A tanfolyam tandija lehetőleg csekély összegben állapítandó meg — mégis a jelentkezők számához képest oly arányban, — hogy egy-egy félévi tanfolyam után a vezető-tanárr, tanító vagy tanítónő, kisebb községben 100 frt, nagyobb városokban 150 frt tiszteletdíjban részesülhessen

8. §. A tanfolyam életbeléptetése iránt annak az iskolának igazgatósága intézkedik, mely az ahhoz szükséges helyiséget átengedi. Ha tehát a dadogók és hebegők oktatására képesített tanár, tanító vagy tanítónő ily tanfolyamot vezetni szándékozik, kérelmével illetékes iskolai igazgatóságához kell fordulnia.

9. §. A tanfolyam megtartásából az állam terhére semmi költség sem hárítható. Az illetékes iskolai igazgató a tanfolyam megtartását ezért csak abban az esetben engedheti meg, ha a tanfolyam vezetőjének tiszteletdíja a tandíjak befizetett összegéből fedezetet nyerhet, — esetleg annak szükséges kiegészítésére községi vagy társadalmi hozzájárulást biztosíthat.

10. §. A tanfolyamok rendszeres és lelkiismeretes vezetése felett a közvetlen felügyeletet s a fegyelmi hatóságot a helyiség átengedése által érdekelt iskolai igazgató gyakorolja; a tanfolyam vezetője által felvett tanulók által befizetett tandíjakat kezeli és a tanfolyam vezetőjének nyugtájára tiszteletdíja fejében kifizeti. A szakfelügyelet az emberbaráti tanintézetek felügyelőjének képezi feladatát, ki évi jelentését a tanfolyamek eredményéről a vallás- és közoktatásügyi miniszterhez terjeszti fel.

11. §. A dadogók és a hebegők tanfolyamai működésének és eredményének nyilvántarthatása céljából és a tudomány szolgálatá érdekében a tanfolyamra felvett dadogók és hebegőkről anyakönyv vezetendő a következő rovatokkal 1.) sorszám. 2.) A beszédfigyatekos neve, kora és vallása. 3.) Mely iskolának (osztálynak) növendéke? 4.) Az atya neve, foglalkozása és lakhelye 5.) Kimutatható-e a terheltség (családban előfordult elmebaj, alkoholizmus, eskőr? 6.) Hogy ment végbe a fogzás? 7.) Mikor tanult meg a figyatekos járn? 8.) Mióta szenved a beszédhibában? és mit tartanak e bajt előidézett valószínű oknak? 9.) Vérmérséklet. 10.) Fordait-e avagy fordúl-e elő a családban hasonló beszédhiba? 11.) Van-e vagy volt-e a családban vak, siketnéma vagy hülye? 12.) Volt-e már kezei a figyatekos? Ha igen, — m d l i g, k i által s mily eredménnyel? 13.) A beszédhibája neme és foka. 14.) Mely hangoknál akadozik a dadogó kiváltképen? 15.) Mily együttmozgások mutatkoznak a beszédfigyatekosnál? 16.) Egytormán mutatkozik-e a beszédhibája úgy az olvasásánál, mint a beszédnél? 17.) Dadog-e a beszédfigyatekos, susogó beszéd vagy éneknél is? 18.) Visszamarad-e az illető beszédhibája folytán iskolai tanulmányaiában? 19.) Mikor vétetett fel a tanfolyamra? 20.) Hány órát mulasztott a tanfolyam látogatása alatt? 21.) Mikor lépett ki a tanfolyamról? 22.) Mily eredménnyel járt a kezelés? 23.) Visszaesett-e a kilépett a korábbi beszédhibájába és ha igen, mily idő múlva? 24.) Járt-e a beszédhibájában visszaesett újabb tanfolyamokra; ha igen meddig és mily eredménnyel? Kíváncsok hogy a tanfolyamvezető úgy a rovatok kitöltésénél, mint általában a tanfolyamvezetését illető más kérdésekre nézve is a tisztí orvosnak (vagy iskola orvosnak, ha a község területén ily orvos működik) jóakaró támogatását nyerje ki és alkalomszerűleg vegye igénybe tanácsait és felvilágosításait.

12. §. A tanfolyam vezetője tartozik az anyakönyv másolati példányát az 1—19. rovatok kitöltésével minden tanfolyam megnyitása után azonnal beküldeni, az emberbaráti tanintézetek szakfelügyelőjének. A 20—24. rovatokat illető-

leg pedig a tanfolyam befejezte, illetőleg az e rovatoknak megfelelő adatok megszerzés: után teendő jelentés.

13. §. A tanfolyamon használandó és gyakorló olvasókönyvül a következő munka ajánlatik: Módszeres beszéd és olvasási Gyakorlatok, kidolgozta Roboz József az emberbaráti tanintézetek országos szakfelügyeletével bízott váci m. kir. orsz. siketnéma nevelő- és tanítóképző intézeti igazgató. Budapest 1896. Magyar kir. tud. egyetem nyomda. Bólti ára 1 frt 50 kr. Továbbá ajánlatik fennevezett szerzőnek A dadogás gyógyítása c. műve. A munka a szerző sajátja. Ára szinten 1 frt 50 kr. "

Erről tudomás végett a középiskolák t. Igazgatóságait és a Tiszteendő lelkészkező papságot értesitem s felbivom, hogy a tanárokat és képzettebb tanítókat a dadogók és hebegők oktatására képesítő tanfolyamon való részvételre buzdítani s lehetőleg oda hatni sziveskedjék, hogy a tehetősebb községek saját költségükön küldjenek tanítókat a tanfolyamra. A képesítő tanfolyamra nézve a múlt 1896. évi 5639 szám alatt kelt miniszteri rendelettel kiadott id. szabályzat nyujt felvilágosítást.

I R O D A L O M

* **"A Katholikus Hítvédelmi Folyóirat."** (Szerkesztők: T. Pelikán Krizsó és Keményfy K. Dániel) 6-és 7-ik azaz augusztus és szeptemberi füzetek a következő gazdag tartalommal megjelent. Szocializmus-liberalizmus. Irta; Fülöpp István. — Keresztény felekezeti iskola. — A felforgatók. — A szocializmus. (Aesópi mesében). — A modern Don Quijote. Irta: T. Pelikán Krizsó. — Csak a munka menthet meg miáket. — Az uralkodó nyomor és az abból való szabadulás. — Hare egy kakas! Vég g hareolja: Sebáffer Antal. — Megtértek csaruk. Seton Anna Erzsébet. — Protestáns szemle: (Egy Justus aki nem justus avagy a földosztó prot. pásztorok. — Nagy dolgok az orboi ref. hitközségben. Kálmán szelleme kísért, aki nem fizet nem lesz elcsimtyve. 10 torint elősör! — Allamosodjunk! Bohózat az életből, előadják a prot. "evangyeliom" szegényei. — Csacsi-e vagy csacsi, vagy a csnek jelentősége, más szóval „ne hadd magad Slezinger! — Homola János statisztikus keservei, azaz egy úr aki lát és nem hizeleg. — Szlávik Matyás kánikulai okumliásai. — A logika diadala stb. stb. Onokrotusztól. Irodalom. — Vegyések. Zámolyi V. Mihály: Az öldöklő angyal Csejthén. Két iv regény. Kulturbarcos körünkben igen ajánljuk e folyóiratot. Megrendelési ár egy évre 4 frt. Pozsony, ferenciek. Kérjünk mutatványszámot!

* **A Jó Pásztor.** Egyházzónoklati folyóirat. (Szerk. T. Pelikán Krizsó) XI-ik októberi füzetek következő tartalommal megjelent. Pünkösöd után XII. vas. Zalabalapítól. — Sz. Rosaliára. P. Angelikusz. — Az iskolai év kezdetére. Totola Lajostól. — Orangyalok vasárnapjára. — Kisasszony napra Lepsényi Miklóstól. — Bold. Szűz névünnepe. Dr. Karsch Lolliontól. — Szent kereszt felmagasztalására. — Pünkösöd u. XV. vas. Németh Gellértől. Pünkösöd u. XVI. vasárnapra. Illósvay Lajostól. — Sz. Mihály főangyal napjára. Tongy János kézirataiból. — Sz. Olvasó vasárnapjára. Németh Gellértől. — Szerafi sz. Fereuc napra. Pyri Cirjéktől. Egész évre 4 frt. Megrendelhető Pozsony ferenciek.

* **Scotti híres Elmékedései** papok számára megjelentek. Az egész mű 4 kötetre, 100 ivre terjed, ára kötetenkint 1 frt 50 kr. v. 5. s. assignanda.

Az év minden napjára közöl elmékedéseket a vasár- és ünnepnapai evangéliumok alapján. Szellemes gondolataival egyrészt eszményi világításban mutatja be papi hivatalunkat másrészt képesekké tesz sőt illettségbe is hoz lelkes szent beszédek tartalmát (a hétnek hét napjára való tekintettel hét éven keresztül is.)

Fűszéges eszméi folytán a megszegyenülés félelme nélkül bátran lehet e becses művet a ft. papság kiváló figyelmébe ajánlani.

A fordító címe: Adutus Secundus áldozár, Szatmár kat. főgymnasium.

Kivonatba, megtekintés végett is lehet a művet kapni.

KÜLÖNFÉLÉK.

— **Kücsasszony napján** az ünnepi szent misét méltóságos püspök urunk végezte teljes segédlettel igen számos és előkelő közönség jelenlétében. Az ünnepi szent beszédet meg Balogh József püspöki ceremoniarus tartotta.

— **Püspök úr ő méltósága** e hó 8-án Tamási Áron kanonok úr kíséretében Zalatnára kocsikázott, hol az új orgona felszentelését végezte. A felszentelésre a keblí papságból kirándultak Kóródy Peter dr. theologiai tanár és Balogh J. püspöki szertartó. Az orgona felszentelése 9-én volt, mely után püspök urunk még az nap visszatért szék-városába. Azonban nem sokára ismét nagyobb útra indul. 13-ára u. i. Kolozsvárra megy Butyka Sándor titkára kíséretében s ott az igazgató tanács ülésén fog elnökölni, onnan Pécsre utazik 14-én, hol 15-19-ig papszentelést, hajkorona feladást végez, 19-én pedig, mint a „Pécsi Közlöny“ írja, nagyszámu híveknek fogja a bérálás szentségét kiszolgáltatni.

— **Bérálás a hunyadi esp. kerületén.** Püspök urunk ő méltósága a hunyadi róm. kat. esperesi kerületi plébániáit a következő sorrendben fogja meglátogatni és azokban a bérálás szentségét kiosztani:

Folyó évi szept. 25-én d. u. megérkezés	Maros-Ilyére
" " " 26-án bérálás	Maros-Ilyén.
" " " 27-én kirándulás és bérálás	Dobrán.
" " " 28-án utazás Dévára, közben megállapodás	Branyieskán.
" " " 29-én bérálás	Déván.
" " " 30-án utazás Vajda-Hunyadra.	
" " oktob. 1-én bérálás Vajda-Hunyadon.	
" " " 2-án utazás Govásdiára illetve Gyalárra.	
" " " 3-án bérálás ugyanott és estére vissza-utazás Vajda-Hunyadra.	
" " " 4-én bérálás Kalánban.	
" " " 5-én bérálás Piskin, délután utazás Hát-szegre.	
" " " 6-án bérálás Hátszegén.	
" " " 7-én utazás Petrosénybe.	
" " " 8. bérálás Petrosényben.	

Folyó évi oktob. 9-én utazás Lupénybe.

" " " 10-én bérálás	Lupényben.
" " " 11-én visszautazás	Hátszegig
" " " 12-én utazás	Szászvárosra.
" " " 13-án bérálás	Szászvárosban
" " " 14-én bérálás	Sebeshelyen.
" " " 15-én utazás	Kudsirra.
" " " 16-án bérálás	Kudsiro, délután hazautazás.
" " " 19-én bérálás	Gyulaf. -Fehérvárott.

— **Aktérés.** Hévízi ballerkői Haller Jenő gróf, ballerkői Haller János gróf főispán 19 éves fia, az ev. református vallásról a róm. kat. vallásra tért át. A hitvallást P. Szelés K. Anaklét h. lelkész kezébe tette le, a ki megfelelő alkalmi beszéddel vette fel a róm. kat. egyházba. — Adja a jó Isten, hogy szent vallásunkban állandó és megelégedett legyen a nemes gróf ifjú. —ls.

— **Pályázat.** A selyei államilag segélyezett róm. kat. iskolánál a kántortanítói állás okleveles egyénnel töltenő be. Fizetése: kényelmes lakáson kívül különfélekben 400 frt. Kötelessége: tanításon kívül az összes kántori teendők, még a filiákban is. Folyamodványok okt. 15-ig alulírotthoz nyújtandók be. Selye, posta Magyarcs. Szabó Lázár, lelkész

— **Pályázat.** A csikajuzadi községi népiskolánál nyugdíjazás folytán megüresedett rendes tanítói állomásra pályázatot nyitattik. Jövedelme: 400 frt rendes fizetés, 30 frt lakbér, 20 frt faátalány az iskola pénztárából. Pályázni kívánó róm. kat. vallású, okleveles tanítók és tanítónők, kellően felszerelt kérvényeiket f. é. október 15-ig, a községi iskolaszék elnökéhez szíveskedjenek haladéktalanul beküldeni. A megválasztott állomását a kinevezés vétele után tartozik azonnal elfoglalni, s fizetése is ezen időtől kezdve fog folyósíttatni. C. ik-Szent Mihály, (vasútállomás u. p. Csik-Szépvíz) 1897. szept. 6-án Jakab Lajos, iskolaszéki elnök, Buzás János isk. sz. jegyző.

— **Pályázat.** A gyergyó-ujfalvi róm. kath. segédkántortanítói állásra pályázat hirdettetik. Jövedelme: 1.) kepe címen a hitközségtől 60 kal. rozs és ugyanannyi zab; 2.) osporából 35 frt.; 3.) 40—45 terű bükkfa; 4.) stólaból minfeleg 30 frt.; 5.) sz. mise-alapítványból 4 frt.; 6.) a templom pénztárából előleges havi részletekben 96 frt. Külön udvaron tisztességes 2 szoba, konyha- és kamrából álló lakás egy kis veteményes kerttel és gazdasági épületekkel. Kötelesség: az önálló tanításon kívül sekrestyési teendők végzése. Pályázati határidőül f. év szept. hó 26-a tűzetik ki bezárólag, mely határidőn belül az oklevéllel, születési bizonyítvánnyal és a szükséges felszerelésekkel ellátott folyamodványok alattírtokhoz lesznek beküldendők. Személyes megjelenők előnyben részesítnek. Gyergyó-Ujfaluban, 1897. szeptember hó 3-án. Molnár János, plebános, isk.-szék elnök.

Kiadja: Az erdélyi róm. kath. Irodalmi Társulat. Felelős szerkesztő: Pál Antal.
Szerkesztőtársak: Balinthe György, Peter János dr., Vass Albert, Zlamal Agoston.

Nyomatott Papp Györgynél a püsp. lye. könyvnyomdában Gyulafehérvárott.